

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПЕРЕДАЧІ ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ

Плетенець В.М., к.ю.н., доцент

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

У статті розглядаються особливості проведення слідчого огляду місця, з якого передавалось завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Шляхом вивчення судово-слідчої практики за злочинами розглядуваної категорії визначається неналежний рівень використання слідчими огляду зазначеного місця. Окрім зазначеного наголошується на необхідності залучення до огляду місця передачі повідомлення з відповідним змістом спеціалістів. У висновку зазначається обов'язковість проведення огляду місця передачі повідомлення про загрозу незалежно від кількості часу, що минув до його встановлення.

Ключові слова: місце злочину, слідчий огляд, повідомлення про загрозу, тактичний прийом, спеціальні знання.

Плетенець В.Н. ОСОБЕННОСТИ ОСМОТРА МЕСТА ПЕРЕДАЧИ ЗАВЕДОМО ЛОЖНОГО СООБЩЕНИЯ ОБ УГРОЗЕ ЖИЗНИ ГРАЖДАН, УНИЧТОЖЕНИЯ ИЛИ ПОВРЕЖДЕНИЯ ОБЪЕКТОВ СОБСТВЕННОСТИ / Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Украина

В статье рассматриваются особенности проведения следственного осмотра места, с которого передавалось заведомо ложное сообщение об угрозе жизни граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности. Путем изучения судебно-следственной практики по преступлениям рассматриваемой категории определяется ненадлежащий уровень использования следователями осмотра указанного места. Кроме указанного, настаивается на необходимости привлечения к осмотру места передачи сообщения с соответствующим содержанием специалистов. В выводах указывается обязательность проведения осмотра места передачи сообщения об угрозе независимо от количества времени, что прошло до его установления.

Ключевые слова: место преступления, следственный осмотр, сообщение об угрозе, тактический прием, специальные знания.

Pletenets V.N. FEATURES OF THE TRANSFER OF INSPECTION PLACE WITTINGLY FALSE REPORTS ABOUT THE THREAT TO CITIZENS' SECURITY, DESTRUCTION OR DAMAGE OF PROPERTY OBJECTS / Dnipropetrovsk state university of internal affairs, Ukraine

The article notes that public safety is one of the main activities of ATS Ukraine at the present stage of reform and transformation in our country. The most dangerous crimes that affect the state of public security are false reports of threats to citizens, destruction or damage to property. These crimes not only lead to worsening crime situation in the country, but also could jeopardize the activities of local, national and international scale in Ukraine.

These statistics, the results of the study determine the low level of investigative action under examination and discovery of her reflections offender. The reason the situation is the lack of proper knowledge transfer site features reviews reports of a threat in the consequence of that investigation, feeling considerable difficulties and suggesting errors do not show all possible traces of the attacker. This leads to difficulty and sometimes impossibility of making informed decisions on the relevant facts establish all the circumstances of the event. The above certainly affect the degree of disclosure of socially dangerous acts and, consequently, the quality of crime investigations.

The article referred to the fact that every fact mentioned there is the need to check and the investigation and search operations as per the object towards which expressed a threat, and place of transfer. The most important investigation is necessary to hold the place in which the notice of a threat to citizens, destruction or damage of properties related review.

The paper noted that investigators considering the location, time elapsed since the transmission of messages to identify this location and other factors largely determine the inability to detect traces of a criminal investigation and unreasonableness of the review. Noteworthy is the need to get to the review specialists.

In conclusion to the study emphasizes that regardless of how much time elapsed since the notice to identify the place of transmission, the latter shall be by a mandatory basis. Check Investigation and other law enforcement agencies in this location will provide guidance in the atmosphere, contribute to the nomination of assumptions about what associates of the offender from this area, hence why it was transferred to the message, creating thus the number of suspected persons, the direction of movement after the message identification of witnesses, witness the event. This place is an important source of information, which ignored the disclosure and investigation of crime is unacceptable mistake investigation.

Key words: investigation examination, site of occurrence, tactical reception, bringing of specialists.

Забезпечення громадської безпеки є одним із головних напрямків діяльності ОВС України на сучасному етапі реформ та перетворень у нашій державі. До найбільш небезпечних злочинів,

що впливають на стан громадської безпеки, відносяться завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Ці злочини не тільки призводять до погіршення криміногенної ситуації в державі, а й можуть поставити під загрозу проведення заходів місцевого, державного та міжнародного масштабів на території України.

За даними Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України у 2011 році порушено 137 кримінальних справ, з яких направлено до суду 75. Тобто майже за половиною кримінальних справ злочинця встановлено не було. У той же час можна констатувати той факт, що після серії вибухів у Дніпропетровську 27 квітня 2012 р. діяльність псевдотерористів активізувалась. Так, лише за 27.04.2012 р. до правоохоронних органів м. Дніпропетровська надійшло 4 завідомо неправдивих повідомлення про замінування відповідних об'єктів. Схожа ситуація може простежуватись і в інших регіонах України.

Варто звернути увагу на те, що за кожним зазначеним фактом постає необхідність перевірки та проведення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, як за об'єктом, по відношенню до якого висловлено загрозу безпеці, так і місця її передачі. До найбільш важливих слідчих дій, що необхідно проводити за місцем передачі повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності відноситься огляд.

Огляд місця події вважається однією з основних, невідкладних, незамінних жодною іншою слідчою дією. Великого значення огляду надають і працівники правоохоронних органів. Так, проанкетовані співробітники слідчих підрозділів у 53% випадків визначили огляд як найбільш ефективну слідчу дію при розслідуванні злочинів, кваліфікованих за ст.259 КК України.

Вивченням кримінальних справ за розглядуваними суспільно-небезпечними діяннями нами встановлено, що огляд проводився слідчими в 59% випадків, у результаті чого сліди виявлялися лише у 12%.

Ці дані, визначають недостатній рівень проведення розглядуваної слідчої дії та виявлення в ході неї відображень злочинця. Причиною ситуації, що склалась, на нашу думку, є відсутність належного рівня знань особливостей огляду місця передачі повідомлення про загрозу безпеці, в наслідок чого слідчі, відчуваючи значних труднощів та припускаючись помилок, не виявляють всіх можливих слідів зловмисника. Це призводить до складності, а іноді й неможливості прийняття обґрунтованого рішення за відповідними фактами, встановлення всіх обставин події. Зазначене неодмінно впливає на ступінь розкриття цих суспільно-небезпечних діянь та, відповідно, якість розслідування кримінальних справ. Це і визначає актуальність розглядуваної статті.

Загальним аспектам проведення слідчого огляду приділяли увагу такі вчені-криміналісти, як: Р.С. Белкін, В.П. Бахін, Є.Д. Лук'янчиков, Є.І. Макаренко, М.В. Салевський, К.О. Чаплинський, В.Ю. Шепітько та інші.

У той же час, проведенню розглядуваної слідчої дії за такими суспільно-небезпечними діяннями, як завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, з боку науковців, належної уваги приділено не було.

Не торкаючись загальних питань тактики слідчого огляду, оскільки вони достатньо висвітлені в криміналістичній літературі, вважаємо за необхідне розглянути їх особливості його проведення за місцем передачі завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, що і є метою даної статті.

Відомо, що з виїзду на місце події та його огляду починаються заходи зі збору первинного матеріалу за більшістю подій. Належний рівень проведення даної дії та її своєчасність впливає на те, чи буде злочин розкритий, і з якими затратами сил та засобів.

Як зазначає К.О. Чаплинський, між отриманням вихідної інформації про вчинення злочину і початком проведення слідчого огляду (прибуття слідчо-оперативної групи) повинен проходити мінімальний проміжок часу (зокрема, оптимальний проміжок часу не повинен перевищувати 15 хвилин) [1, 16]. Ми погоджуємося з висловленою К.О. Чаплинським думкою, оскільки чим більше часу проходить з моменту вчинення злочину до проведення за ним відповідних слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, тим менша кількість суспільно небезпечних діянь, у тому числі розглядуваної категорії, розкривається. Це підтверджується й результатами проведеного анкетування, згідно якого у 20 % випадків працівники слідчих та в 35% – оперативних підрозділів

визначали несвоєчасний виїзд на місце події однією з причин, що впливала на швидкість розкриття та якість розслідування злочинів, кваліфікованих за ст.259 КК України.

Розглядаючи особливості проведення огляду ДТП, В.А. Мисливий зазначає, що успіх цієї слідчої дії забезпечується: належною організацією охорони місця події і забезпечення безпеки руху в його районі; наявністю в слідчо-оперативній групі відповідних фахівців; своєчасністю прибуття слідчо-оперативної групи на місце події; дотримання норм кримінально-процесуального закону при проведенні огляду; оснащенням слідчо-оперативної групи науково-технічними засобами, зв'язком та іншими засобами комунікації; планомірністю проведення огляду з урахуванням функціональних обов'язків його учасників; залучення до огляду водіїв, причетних до події, свідків, потерпілих, інших осіб [2, 240]. Наведені вченим особливості повною мірою стосуються й проведення огляду об'єкта, щодо якого висловлено загрозу.

Переважно досліджувані суспільно небезпечні діяння вчинюються з використанням стаціонарних (таксофонів, домашніх, службових) телефонів (55%), відповідно, місцем злочину буде місце розташування даного засобу зв'язку. Особливого значення це набуває при використанні телефону, доступ до якого необмежений і неконтрольований. За цим місцем ступінь знищення слідів злочинцем, або сторонніми особами є найвищою. Це може бути пояснено тим, що зазвичай ці засоби зв'язку знаходяться в громадських місцях. Відповідно, телефоном після злочинця може скористатися невизначена кількість осіб, у результаті чого знищуються сліди зловмисника. Тобто саме цьому місцю, за умови його негайного встановлення, також має приділятися першочергова увага правоохоронців при дослідчій перевірці за фактами надходжень повідомлень з відповідним змістом. Якщо ж розглядуване місце було виявлено через певний проміжок часу, проведення огляду за ним визначатиметься слідчим з позиції можливості не тільки виявлення слідів, а й орієнтування на місцевості.

Ми вже зазначали недостатню кількість слідчих оглядів, що проводяться за місцем передачі повідомлення з відповідним змістом та в результаті цього – слідів. Причиною ситуації, що склалась, на нашу думку, є те, що це місце було виявлене не відразу. Відповідно, слідчі з урахуванням місця розташування, часу, що пройшов з моменту передачі повідомлення до виявлення даного місця, та інших чинників переважно визначають неможливість виявлення слідів злочинця та недоцільність проведення слідчого огляду. Однак ми вважаємо, що незалежно від того, скільки минуло часу з моменту отримання повідомлення до виявлення місця його передачі, останнє має бути оглянуто в обов'язковому порядку. Виїзд слідчого та інших працівників правоохоронних органів на це місце забезпечить орієнтування в обстановці, сприятиме висуванню припущень щодо того, що пов'язує злочинця з цією місцевістю, чому саме звідси було передане повідомлення, формуванню таким чином кола підозрюваних осіб, напрямок руху після передачі повідомлення, виявленню свідків, очевидців події. Дане місце є важливим джерелом інформації, нехтувати яким при розкритті та розслідуванні злочину, вважаємо, неприпустимою помилкою слідчих.

Заслуговують на увагу результати проведеного дослідження, згідно з якими в 14% випадків місця передачі повідомлення та об'єкт загрози співпадали, тобто злочинці висловлювали загрозу тому об'єкту, на території якого знаходились на момент передачі повідомлення. Проведені огляди забезпечили правоохоронцям виявлення слідів у 38% від загальної кількості цих випадків. За наведеними даними можна припустити, що співробітники правоохоронних органів виїздили в першу чергу з метою перевірки об'єкта загрози, де з'ясовували, що саме з цього місця передавалося повідомлення. У цьому випадку зусилля спрямовувалися не на встановлення місця передачі повідомлення, а на проведення за ним необхідних дій. Одразу збиралася необхідна для прийняття рішення інформація за відповідним фактом. Це і сприяло виявленню та вилученню значно більшої кількості відображень злочинця. Окрім того, за час, за який правоохоронці потрапляли на дане місце, не дозволяв злочинцям здійснити заходів маскуванню своїх протиправних дій.

У кожному конкретному випадку за будь-якою кримінальною справою залежно від слідчої ситуації тактичні та методичні варіанти огляду будуть цілком та повністю залежати від особливостей розслідуваної справи [3, 38]. Окрім того, слід зазначити, що огляд за фактом вчинення даного злочину доцільно проводити ексцентричним способом.

Для підвищення рівня цієї слідчої дії широко використовуються спеціальні знання певних осіб. Спеціальні знання – це професійні знання, якими володіють відповідні спеціалісти, а особи, котрі

проводять дізнання, слідчі, судді, – не повною мірою [4, 110]. Характер дій спеціаліста на місці події або злочину залежить від різновиду злочину, а також сукупності інших умов та факторів. Ці особи, викликані слідчим, зобов'язані брати участь у провадженні огляду, та використовуючи свої спеціальні пізнання та навички, сприяти слідчому у виявленні, закріпленні (фіксації) та вилученні доказів, звертати його увагу на обставини, пов'язані з виявленням, закріпленням та вилучення доказів, давати пояснення с приводу здійснюваних ним дій [5, 350]. Головне призначення спеціаліста при провадженні слідчих дій полягає у наданні слідчому консультацій та рекомендацій науково-технічного характеру: як краще підготувати слідчу дію, які застосувати прийоми, методи та засоби для виявлення, збору та фіксації доказів [6, 37]. Спеціаліст бере участь у виявленні, фіксації та вилученні доказів. Він допомагає слідчому виготовити зліпок, зафіксувати та вилучити сліди, правильно описати речові докази, може брати участь у перевірці та оцінці доказів. Така необхідність виникає в разі недостатніх знань слідчим прийомів та засобів виконання роботи, що потребує спеціальних знань на навичок.

Крім різноманітних науково-технічних засобів, сьогодні застосовуються собаки. Застосування собак спрямовується на пошук слідів злочинця, які в інший спосіб виявити складно, а іноді – неможливо.

З отриманих результатів можна констатувати неналежний рівень використання можливостей кінологічної служби. На жаль, умови міста ускладнюють її діяльність щодо переслідування злочинця. Однак застосування розшукового собаки сприятиме визначенню напрямку зникнення винної особи, що забезпечить організацію її встановлення по гарячих слідах.

За попереднім дослідженням слідів на місці огляду, опитуванням свідків, очевидців негайно проводяться заходи, спрямовані на встановлення та затримання злочинця.

Відомості, отримані при огляді місця події, за своїм походженням носять комплексний характер й можуть бути використані багатопланово – для розшуку злочинця, побудови версій, допиту потерпілого, підозрюваного, свідка та ін. [7, 34]. Окрім того, отримані відомості сприятимуть побудові припущень про причини висування загрози цьому підприємству (установі, організації) та можливий зв'язок злочинця з ним. Зазначене дозволить встановити свідків та очевидців даного злочину, отримати іншу інформацію.

Таким чином, доходимо висновку, що огляд місця передачі повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, незалежно від кількості часу, що пройшов з моменту його виявлення, має проводитись в обов'язковому порядку. Результатом проведення огляду має бути належно складений протокол, при цьому до участі в проведенні огляду, на розсуд слідчого, мають залучатись спеціалісти у відповідних галузях знань

Якісне та своєчасне проведення цієї слідчої дії сприятиме одержанню значної кількості інформації про подію, що у свою чергу, не зможе позитивно вплинути на швидке, повне та всебічне проведення розслідування за справами розглядуваної категорії, у відповідності до сучасних вимог протидії злочинності в нашій державі.

Подальші дослідження за злочинами розглядуваної категорії мають спрямовуватися на об'єкт, якому адресовано загрозу, «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» та предмети, що підлягають огляду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чаплинський К.О. Тактика проведення окремих слідчих дій: монографія / К.О. Чаплинський. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – 308 с.
2. Мисливий В.А. Оглядові дії на місці дорожньо-транспортної пригоди / В.А. Мисливий // Науковий вісник Дніпроп. держ. ун-ту внутр. справ: зб. наук. праць. – 2007. – № 2 (33). – 360 с.
3. Хлюпин Н.И. К проблеме эффективности следственных действий и оперативно-розыскных мер в методике расследования преступлений / Н.И. Хлюпин // Вопросы повышения эффективности правосудия по уголовным делам: межвуз. сб. Калининградского гос. ун-та. – Вып. 8. – Калининград, 1980. – 189 с.

4. Лукьянчиков Е.Д. Тактические приемы реализации информации, полученной в результате осуществления оперативно-розыскных мероприятий / Е.Д. Лукьянчиков // Актуальные вопросы получения, оценки и использования информации в оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел: межвуз. сб. науч. трудов. – К.: НИиРИО КВШ МВД СССР им. Ф.Э. Дзержинского, 1986. – 196 с.
5. Криминалистика: учебник / под ред. И.Ф. Пантелеева, Н.А. Селиванова. – М.: Юрид. лит., 1988. – 672 с.
6. Волкова И.К. Некоторые вопросы участия специалиста в следственном осмотре места происшествия / И.К. Волкова // Криминалистика и судебная экспертиза: республик. межведомственный сб. науч. и науч.-метод. работ. – Вып. 1. – К.: Ред.-изд. отд. МВД УССР, 1964. – 300 с.
7. Баканова Л.П. Понятие и сущность осмотра места происшествия и получаемой информации / Л.П. Баканова // Вопросы криминалистической тактики: сб. науч. трудов. – Ташкент: Науч.-исслед. и рац.-издат. отдел. ТВШ МВД СССР 1978. – 100 с.

УДК 343.123.6

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ СВОБОДИ ОСКАРЖЕННЯ У СУДОВО-КОНТРОЛЬНИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Бондаренко Я.С., здобувач

Національна академія внутрішніх справ

Досліджено теоретичні та практичні питання процесуальної форми реалізації конституційного принципу свободи оскарження судових рішень, прийнятих у досудових стадіях кримінального процесу.

Ключові слова: свобода оскарження, судові рішення, що прийняті в досудових стадіях кримінального процесу.

Бондаренко Я.С. РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИНЦИПА СВОБОДЫ ОБЖАЛОВАНИЯ В СУДОВО-КОНТРОЛЬНЫХ СТАДИЯХ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА / Национальная академия внутренних дел, Украина

Исследованы теоретические и практические вопросы процессуальной формы реализации конституционного принципа свободы обжалования судебных решений, принятых в досудебных стадиях уголовного процесса.

Ключевые слова: свобода обжалования, судебные решения, принятые в досудебных стадиях уголовного процесса.

Bondarenko Y.S. REALIZATION OF PRINCIPLE OF FREEDOM OF APPEAL IN THE SHIP-CONTROL STAGES OF CRIMINAL PROCEDURE / National academy of internal affairs, Ukraine

The oretical and practical questions of a procedural form of realization of the constitutional principle of freedom of the appeal of the judgments accepted in pre-judicial stages of criminal trial are investigated.

Key words: freedom of the appeal, the judgments accepted in pre-judicial stages of criminal trial.

Свобода оскарження дій, рішень і бездіяльності публічних органів і посадових осіб, що фактично визначена нормами Конституції України, до цього часу не одержала належного висвітлення в теорії кримінально-процесуальної науки та відповідного законодавчого закріплення в нормах кримінально-процесуального права. Між тим, свобода оскарження, як одна з найважливіших гарантій прав, свобод і законних інтересів громадян, діалектично пов'язана з соціальним і нормативним призначенням кримінального судочинства, його завданнями та принципами.

Ефективність реалізації цього конституційного права, що виступає невід'ємною складовою правового статусу особи, багато в чому знижується через відсутність у КПК України положень щодо окремих питань і форм його здійснення. Насамперед, це стосується процесуальної форми